

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คหกรรมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยยึดหลักช่วยให้แต่ละบุคคลและครอบครัวได้ปรับปรุงวิถีทางในการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านสุขภาพกาย สติปัญญา และสุขภาพจิต การให้ความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตครอบครัว นับตั้งแต่จุดเริ่มต้นของชีวิตจนกระทั่งถึงบั้นปลายชีวิต เพราะคหกรรมศาสตร์ประกอบด้วยอาหารและโภชนาการ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม การพัฒนาครอบครัวและเด็ก การจัดการสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัย ศิลปประดิษฐ์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตทั้งสิ้น จึงนับเป็นเรื่องสำคัญควรให้ความรู้แก่บุคคล และแก่ครอบครัวเพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิต อีกทั้งยังสามารถนำความรู้และทักษะด้านคหกรรมศาสตร์มาประกอบอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนได้เป็นอย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นถึงความสำคัญของวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ซึ่งสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับทรัพยากรบุคคล จึงได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้สามารถพัฒนา คุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาท และหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา-แห่งชาติ (2542, หน้า 24) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง เป็นการศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพหรือการศึกษาต่อ ที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และประเทศชาติโดยมีจุดมุ่งหมาย ให้มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ และทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและ

เสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่อสมาชิกทุกคน มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด และความสนใจของตนเอง มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาอาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาทักษะ การประกอบอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้น จึงได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคหกรรมศาสตร์ไว้ในเรื่องของการงานอาชีพและเทคโนโลยีโดยมีวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน ช่วยเหลือครอบครัว และผู้อื่น ได้ตามควรแก่วัย รู้จักหน้าที่ของตนเองมีนิสัยรักการทำงาน รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ ดังนั้น ข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจด้านคหกรรมศาสตร์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและครอบครัว ทำหน้าที่สอน อบรมนักเรียนให้รู้จักพัฒนาตนเองช่วยเหลือตนเองได้ตามควรแก่วัย และจำเป็นต้องให้นักเรียน เรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ได้ประสบการณ์ตรง เพื่อเป็นแนวทางนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง

อีกทั้งการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับความรู้ทางคหกรรมศาสตร์ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตแล้วนั้น ทางด้านทักษะอาชีพก็ยังสามารถช่วยพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจของครอบครัวครูได้ จากการสำรวจภาวะหนี้สินของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก โดยสำนักงานสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจังหวัดนครนายก พบว่า ครูมีภาวะหนี้สิน เนื่องจากกู้เพื่อซื้อบ้านและอสังหาริมทรัพย์ กู้เพื่อการศึกษา กู้เพื่อการดำรงชีพ ฯลฯ ซึ่งมีมากขึ้นทุกปี การมีภาวะหนี้สินดังกล่าวอาจส่งผลทำให้ประสิทธิภาพการสอนลดถอยลง ทำให้ไม่ได้คุณภาพทางการศึกษา หากครูสามารถนำความรู้ด้านทักษะอาชีพไปใช้ทำอาชีพเสริม เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับ

ครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง สามารถลดภาวะหนี้สินให้บรรเทา และส่งเสริมให้เศรษฐกิจครอบครัวดีขึ้นได้

เนื่องด้วยผู้วิจัยเป็นบุคลากรในสถานศึกษาของวิทยาลัยการอาชีพนครนายก ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการจัดการอาชีวศึกษา เกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นให้กับประชาชน ชุมชนในเขตพื้นที่ อย่างมีมาตรฐาน และทำหน้าที่สอน ฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ จึงมีประสบการณ์ตรงในการให้การอบรมวิชาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์แก่ครูบางส่วน พบว่าวิชาชีพทางคหกรรมศาสตร์สามารถทำให้ครูมีรายได้เพิ่มขึ้น ลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว นอกจากนี้ยังได้แนะนำนักเรียนที่สอน ให้ศึกษาต่อทางด้านคหกรรมศาสตร์ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่วิทยาลัยการอาชีพนครนายก หลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากครูผู้สอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษามีความรู้ และทักษะเกี่ยวกับอาชีพด้านคหกรรมศาสตร์แล้ว จะช่วยอบรมส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพด้านคหกรรมศาสตร์ตามความถนัด เพื่อเป็นแนวทางนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างยั่งยืน และหากครูสามารถนำความรู้ด้านทักษะและอาชีพคหกรรมศาสตร์ไปใช้ทำเป็นอาชีพเสริม ก็สามารถช่วยแก้ไขปัญหาหนี้สิน และช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของครอบครัว รวมถึงสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้นได้

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านคหกรรมศาสตร์ของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความรู้ ทางด้านคหกรรมศาสตร์ให้กับครูได้เหมาะสมยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อครูและนักเรียนนอกจากนี้ยังเป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะอาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์ให้สอดคล้องกับความต้องการของครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านคหกรรมศาสตร์ของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านทักษะวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ และด้านการส่งเสริมอาชีพคหกรรมศาสตร์
2. เปรียบเทียบความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านคหกรรมศาสตร์ของ ข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ภาวะเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว และกลุ่มวิชาที่ทำการสอน

สมมติฐานของการวิจัย

การศึกษาด้านความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านคหกรรมศาสตร์ในครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานดังต่อไปนี้

1. ข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก ที่มีสถานภาพส่วนบุคคลต่างกัน มีความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านคหกรรมศาสตร์แตกต่างกัน
2. ข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก ที่มีภาวะเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวต่างกัน มีความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านคหกรรมศาสตร์แตกต่างกัน
3. ข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก ที่มีกลุ่มวิชาที่ทำการสอนต่างกัน มีความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านคหกรรมศาสตร์แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากร ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก ในปีการศึกษา 2553 จากโรงเรียน 22 โรงเรียน มีจำนวนทั้งสิ้น 736 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประเด็นเนื้อหาการพัฒนาตนเองทางด้านคหกรรมศาสตร์ของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านทักษะวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ และด้านการส่งเสริมอาชีพคหกรรมศาสตร์

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก จำแนกตาม 3 กลุ่ม ได้แก่

3.1.1 สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน สถานภาพสมรส ขนาดของครอบครัว

3.1.2 ภาวะเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว ภาวะหนี้สิน สาเหตุที่ก่อหนี้สิน

3.1.3 กลุ่มวิชาที่สอน ได้แก่ วิชาสามัญ และวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านคหกรรมศาสตร์ของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายกซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านทักษะวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ และด้านการส่งเสริมอาชีพคหกรรมศาสตร์

นียมศัพท์เชิงปฏิบัติการ

เพื่อเป็นการตรวจวัดประเด็นที่ศึกษาและความเข้าใจให้ตรงกันในความหมายของคำบางคำ ที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้นียมความหมายของคำดังต่อไปนี้

1. ความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านคหกรรมศาสตร์ หมายถึง ความต้องการความปรารถนาและรู้สึกเต็มใจจะเข้าร่วมศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ และการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองทางด้านคหกรรมศาสตร์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเจตคติที่ดีต่อการทำงานอันจะเป็นผลทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ โดยจะศึกษา 3 ด้าน

1.1 การพัฒนาตนเองทางด้านคุณภาพชีวิต หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในด้านคหกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวกับเรื่องอาหารและโภชนาการ การจัดการบ้านเรือน เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องนุ่งห่ม การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตร การดูแลผู้สูงอายุ การจัดการทรัพยากร เงิน เวลา แรงงานในครอบครัว การเพิ่มพูนรายได้ เพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน

1.2 การพัฒนาตนเองด้านทักษะวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ความชำนาญและประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานทางด้านวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ จนนำไปสู่การเผยแพร่ความรู้สู่นักเรียนและชุมชน

1.3 การพัฒนาตนเองด้านการส่งเสริมอาชีพทางคหกรรมศาสตร์ หมายถึง การนำความรู้และประสบการณ์ในทักษะวิชาชีพทางด้านคหกรรมศาสตร์เกี่ยวกับเรื่อง การประกอบอาหาร การตัดเย็บเสื้อผ้า การสร้างสรรค์งานประดิษฐ์ ตลอดจนการให้บริการทางด้านวิชาชีพคหกรรมศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับตนเองและครอบครัว

2. ข้าราชการครู หมายถึง ข้าราชการครู ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก

3. สถานภาพส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคล ของข้าราชการครู ที่ผู้วิจัย คาดว่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการครู ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน สถานภาพสมรส และขนาดของครอบครัว

3.1 เพศ หมายถึง เพศหญิง-ชาย ของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก

3.2 อายุ หมายถึง อายุของ ข้าราชการครู ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม (แบ่งเป็นช่วงละ 10 ปี) ได้แก่ น้อยกว่า 30 ปี 30-39 ปี 40-49 ปี และ 50 ปีขึ้นไป

3.3 วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของข้าราชการครู แบ่ง ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือสูงกว่าปริญญาโท

3.4 ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาทำการสอนของข้าราชการครู 3 กลุ่ม คือ ไม่เกิน 10 ปี 11-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป

3.5 สถานภาพสมรส หมายถึง สถานภาพการสมรสของข้าราชการครู โดยแบ่ง ออกเป็น 3 สถานภาพ ได้แก่ โสด สมรส และหย่าร้างหรือหม้าย

3.6 ขนาดของครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ใช้จ่ายเงิน ร่วมกันของข้าราชการครู ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ขนาด คือ 1-3 คน และ 4-6 คน

4. ภาวะเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว หมายถึง รายได้และรายจ่ายของ ข้าราชการครู รวมกับรายได้ของครอบครัวรวมกัน ที่ประเมินด้วยตนเองตามภาวะ ต่อไปนี้ คือ ภาวะรายได้มากกว่ารายจ่าย ภาวะรายได้น้อยกว่ารายจ่าย และภาวะรายได้ กับรายจ่ายใกล้เคียงกัน โดยส่งผลถึง

4.1 ภาวะหนี้สิน หมายถึง การมีหนี้สินและไม่มีหนี้สินของข้าราชการครู

4.2 สาเหตุที่ก่อหนี้สิน หมายถึง สาเหตุของการเป็นหนี้สินของ ข้าราชการครู ที่ถูกขมมาเพื่อใช้ตามวัตถุประสงค์ ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กู้เพื่อการ ลงทุนซื้อบ้านและที่ดิน กู้เพื่อดำรงชีพและการศึกษา กู้เพื่อซื้อวัตถุดิบอำนวยความสะดวก และความสวยงาม และอื่น ๆ

5. กลุ่มวิชาที่สอน หมายถึง กลุ่มวิชาที่ข้าราชการครูทำการสอนแบ่งตาม โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาพุทธศักราช 2551 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มวิชา ดังนี้

5.1 กลุ่มวิชาสามัญ หมายถึง หมวดวิชาสามัญที่ถือว่าเป็นวิชาพื้นฐานหลักของหลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษา ได้แก่ วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา พลศึกษา สุขศึกษา และศิลปะศึกษา

5.2 กลุ่มวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี หมายถึง หมวดวิชาที่ถือว่าเป็นพื้นฐานอาชีพ ได้แก่ วิชาคหกรรมศาสตร์ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม ธุรกิจ และคอมพิวเตอร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. วิทยาลัยการอาชีพนครนายก สามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดหลักสูตรระยะสั้น การจัดกิจกรรมการฝึกอบรม และให้ความรู้ทางด้านอาชีพคหกรรมศาสตร์ให้ตรงกับความต้องการพัฒนาตนเองของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. นำข้อมูลที่ได้เป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครนายก และจังหวัดอื่น ๆ ที่มีลักษณะแบบเดียวกัน สำหรับเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครู เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย